

تغییر شکل کتابخانه ها برای افراد نابینا در یادگیری فرهنگ عصر اطلاعات : نقش ایفلا و اتحادیه جهانی نابینایان (WBU)*

نویسنده: رزمی کاواناگ
مترجم: اسماعیل وزیری
ویراستار: علی رادباوه

ارائه شده در پنجمین جلسه عمومی اتحادیه جهانی نابینایان به کوشش
رزمی کاواناگ رئیس کمیته دائمی کتابخانه های نابینایان ایفلا، ۲۰-۲۵
نوامبر سال ۲۰۰۰ در ملبورن استرالیا.

هدف از برگزاری کنفرانس، بررسی نقش و اهمیت فعالیت انجمن ملی کتابداران است و این که چرا مشارکت مهمترین نقش را در مجمع جهانی نابینایان ایفلا، ایفا می کند. خدمات کتابخانه‌ای در جهت سازماندهی و اشاعه تمامی جنبه‌های دانش‌ها صورت می گیرد که بنیاد سواد و فرهنگ یادگیری است. خدمات کتابخانه‌ای رایگان در جوامع پیشرفته، اساس مردم سالاری، شهروندی، توسعه اقتصادی و اجتماعی و همچنین تحقیق و آموزش است. مطالب زیر از راهنمای G.8 انجمن جهانی اطلاعات در ۲۲ جولای ۲۰۰۰ اقتباس شده است.

مولفه کلیدی راهبردی ما حرکت مداوم در جهت دسترسی به اطلاعات سودمند و جهانی است. ما نیز توجه خاصی به نیازهای جامعه عقب افتاده (بدون امتیاز) معلولان، اشخاص مسن و همچنین معیارهای مفید و استفاده موثر از اطلاعات خواهیم داشت. همچنین متعهد به ایجاد فرصت‌هایی برای پرورش و توسعه سواد و فناوری اطلاعات و مهارت‌های یادگیری و تربیت مادام العمر برای شهروندان می شویم و با رفتن به کلاس درس و کتابخانه و داشتن مدرسان ماهر در فناوری اطلاعات و منابع چند رسانه‌ای به سوی هدف دیرینه خود تلاش خواهیم کرد.^(۱)

رهبران کشورهای پیشرفته و ثروتمند، اهمیت سرمایه‌های معنوی، مهارت‌ها و کتابخانه‌ها را

در تغییر شکل اوضاع اجتماعی و اقتصادی می‌دانند. ما آنچه را که از نظر آنها برای کل جامعه مناسب است برای نابینایان در موقعیت‌های مکانی و زمانی مختلف مناسب می‌انگاریم. در این رابطه چالش‌های زیادی وجود دارد. هشتاد درصد نابینایان جهان در کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند که اکثریت آنها بی سواد هستند و به کتابخانه دسترسی ندارند. آنها در شرایط اجتماعی و فقر بیشتری نسبت به عامه مردم به سر می‌برند. آنها فقیرترین فقرا هستند.^(۲) نود و پنج درصد کودکان نابینا در بسیاری از مناطق جهان در مدرسه حاضر نمی‌شوند و طرز خواندن الفبای بریل را نمی‌دانند.

در جهانی که اطلاعات هر دو یا سه سال دوبرابر می‌شود، کمتر از سه تا پنج درصد از مواد منتشر شده قابل دسترسی است. از دانش آموزان نابینا خواسته می‌شود که به کمتر از پنج درصد از مطالبی که دانش آموزان با چشمان سالم برای آنها آماده کرده‌اند دسترسی داشته باشند. و در بسیاری از کشورهای در حال توسعه هیچ منبع اطلاعاتی قابل دسترسی در کتابخانه وجود ندارد. کتابخانه‌ها برای افراد نابینا بزرگترین تولید کننده و توزیع کنندگان منابع قابل دسترسی می‌باشند، اما آیا آنها برای سود بردن از پیشرفت‌های نوین در خدمات کتابخانه‌های رقومی دارای جایگاه مناسبی می‌باشند یا خیر؟

SLB تنها نهادی است که در همه جا بهبود

فرصت‌ها موقعیت‌ها و درک نیازهای خاص کتابخانه‌های نابینایان و همچنین علاقه و نیاز مردم نابینا در سرتاسر جهان را مد نظر دارد. در این جا دوازده طرحی را شرح خواهم داد که ایفلا و سازمان جهانی نابینایان در نظر گرفته است که این ابتکارات سبب درک بهتری از کتابخانه می‌شود.

حمایت از دسترسی به اطلاعات به عنوان یکی از حقوق اساسی افراد نابینا: دسترسی به اطلاعات یکی از حقوق اساسی است که در فصل نوزده بیانیه جهانی حقوق بشر تأکید شده است و در قوانین و مقررات کتابخانه‌ها در بسیاری از کشورها مورد توجه قرار گرفته است. بسیاری از کشورها از طریق سرمایه گذاری و تصویب خدمات رایگان کتابخانه‌ای و نصب شبکه ارتباطی ملی بدون در نظر گرفتن موقعیت‌ها و محدودیت‌ها برای تقسیم منابع ملی بین افراد جامعه نسبت به اعطای این حق توجه خاصی دارند. از کتابخانه‌های عمومی باید به عنوان بستری مناسب برای کمک به افراد نابینا از طریق مالیات بر خدماتی که عموم مردم پرداخت می‌کنند بهره گرفت و با استفاده از کتابخانه‌های ملی و محلی در جهت حمایت از برنامه‌های بازار یابی و آموزشی برای دولت‌ها و مصرف کنندگان، فعالیت نمود.

تمایز بین خدمات کتابخانه ای و

خدمات نسخه برداری: بیشتر کتابخانه های نابینایان دور از کتابخانه مرکزی قرار دارند. غالباً بین خدمات کتابخانه ای و خدمات نسخه برداری اشتباهاتی رخ می دهد. خدمات کتابخانه ای مناسب این اطمینان را به شما می دهد که مناسب ترین اطلاعات در یک موضوع معین در اختیار شماست. بیشتر این اطلاعات در جهان امروز در قالبی خواهد بود که شما قادر به تبدیل کردن آن به حروف بریل یا گوش دادن به گفتار خواننده خواهید بود. استقاده کنندگان نابینایان هستند که ماه ها و سال ها در انتظار تکثیر اثری هستند که اطلاعات آن از منابع دیگر و اغلب به شکل الکترونیکی موجود است.

ایجاد خطای صفر برای تکثیر یک اثر: تکثیر، پر هزینه، کاهنده و گسترده است. یک کتاب ممکن است در یک کشور یا ایالت چندین مرتبه منتشر شود. تکثیر غالباً به خاطر عدم توانایی کتابخانه ها به تحقیقات مناسب دیگر است. لازمه سرمایه گذاری اجتناب از تکثیر است.

ضرورت اتصال کتابخانه های نابینایان به کتابخانه مادر از جمله استانداردهای سازماندهی و اشاعه مجموعه است: استاندارد به عنوان مشخصه ای تجملاتی برای مجموعه کتابخانه در نظر گرفته نمی شود. اما کتابخانه ها بدون استاندارد قادر به ثبت و بازیابی و اشتراک موضوعات جهت گسترش شبکه اطلاعاتی مجموعه کتابخانه نیستند. کتابخانه هایی که نمی توانند خود را با این استانداردها همسو نمایند خود را از بهترین مطالب و موضوعات کتابخانه های رقومی آینده که پیوسته در حال توسعه هستند محروم ساخته اند.

همکاری منظم برای اشتراک منابع: تجهیزات گرانی وجود دارد که بدون یک فرایند توزیع مناسب تأثیر کمی بر افزایش اطلاعات دارند. کتابخانه مفید با مشارکت کتابخانه های دیگر خدمات بیشتری ارائه می کنند. در عوض بیشتر کتابخانه های نابینایان به تنهایی فعالیت می کنند.

در اینجا سه پیشنهاد برای استفاده بهتر از کتابخانه ها ارائه می شود که در ارائه خدمات بیشتر بی تأثیر نیست:

الف: مشارکت با کتابخانه های محلی و دانشگاهی که به اینترنت دسترسی دارند و می توانند در مکان یابی متن ها و موضوعات الکترونیکی و تبدیل آنها به حروف بریل یا شکل ها و قالب های دیگر و همچنین آموزش کارمندان در کتابخانه ها برای افراد نابینا مفید باشند.

ب: استفاده از خدمات کتابخانه ای سیار برای تحویل کتاب های بریل، تجهیزات صوتی و یا نوار کتاب ها برای افرادی که خانه نشین هستند و یا در مناطق دور دست زندگی می کنند.

ج: ایجاد شبکه های تعاونی، منطقه ای به منظور اشتراک در تجهیزات، منابع، تخصص، فناوری که این نوع فعالیت های وزارتخانه آموزش و پرورش در این مناطق و پیشگامان صنعت فناوری اطلاعات می توانند به توسعه خدمات کتابخانه کمک کنند را در بر می گیرد.

حمایت مشترک از طرح های خدماتی

عمومی: افراد نابینا به خدمات عمومی و دسترسی به اطلاعات در جوامع خود نیاز مبرم دارند. طرح های مشارکتی، فعالیت با کتابخانه های عمومی، دانشگاهی یا ملی را برای افراد نابینا توسعه می دهد. بیابیه ایفلا - یونسکو، وظیفه تبلیغات کتابخانه های پیشرفته را که یکی از خدمات کتابخانه های عمومی در جهت حمایت از نابینایان می باشد، ارج می نهد. از راهنمای خدمات کتابخانه ای برای بهبود سیاست ها و حمایت مردم استفاده کنید. تقاضای اشتراک طرح های عمومی برای تهیه اطلاعات رایگان برای آحاد جامعه، بدون در نظر گرفتن نوع اطلاعات به معنی جایگزینی کتابخانه های عمومی با کتابخانه های نابینایان نیست، بلکه به تهیه اطلاعات بیشتر منجر می شود.

تشویق و ترویج بهترین عملکرد:

مطالعه عملکردهای موفق و تأکید دولت های جهان برای آگاهی از این عملکردها این چرخه را

بازسازی نمی کند. بخش کتابخانه ای نابینایان ایفلا طرحی مبنی بر پیشنهاد بهترین عملکرد برای هیات علمی ایفلا (اس ال بی) ارائه داده است که پیشنهاد کننده بهترین نظریه در سال ۲۰۰۰ معرفی می گردد.

ایجاد ارتباط گسترده با ناشران و

عمده فروشان: حق مولف مجاز است آنچه را کتابخانه ها تولید می کنند یا به هم امانت می دهند را محدود سازد. زمان زیادی برای تغییر و توزیع آنها و تنظیم قانون حق مولف در هر کشور لازم است. بخش کتابخانه ای نابینایان ایفلا در حال ارزیابی امتیاز بین المللی دارندگان حق مولف و ناشران کتابخانه های نابینایان به منظور دسترسی به مواد دیداری و شنیداری و فایل های الکترونیکی از فهرست های مورد نیازشان می باشند.

استفاده از فناوری رقومی عصر اطلاعات

به منظور تهیه مطالب بیشتر برای نابینایان: امروزه کتابخانه های مادر و کتابخانه های نابینایان خود را برای به دست آوردن اطلاعات بیشتر و اشاعه آنها آماده می کند. حرکت به سوی کتابخانه های رقومی یکی از انواع این کتابخانه ها است. موضوعات الکترونیکی قابلیت تکثیر سریعتری نسبت به سایر منابع دارند. کتابخانه های پیوسته از طریق فناوری قادر به دسترسی به اطلاعات بیشتر هستند. کتابخانه ها و سازمان جهانی نابینایان طرح هایی مبنی بر آموزش و دسترسی به فناوری اطلاعات برای رفع نیازهای نابینایان ارائه می دهند.

توسعه اشتراک فهرستگان از طریق

کتابخانه کنگره: گروه اس ال بی مسول تهیه فهرستگان کتابخانه کنگره است که شامل موجودی های بعضی از کتابخانه های نابینایان در جهان می باشد. قبل از تهیه مواد از طریق فهرستگان کتابخانه به مکان یابی آنها پردازید. شما می توانید نسخه های از این فهرست را با استفاده از سی دی رام یا از طریق دسترسی به شبکه درون خطی برای کتابخانه خود تهیه کنید.

به کارگیری مهارت های صحیح:

کتابخانه نیاز به کارمندانی دارد که به

چگونگی فراهم آوری، سازماندهی و اشاعه اطلاعات و همچنین با شبکه‌های اطلاعاتی کتابخانه اینترنت، فناوری اطلاعات، نقل و انتقال سیستم‌ها آشنا بوده و قادر به استفاده از فناوری‌ها و استانداردها باشند. به چنین افرادی متخصصان موضوعی گفته می‌شود اما تاسفانه بعضی از گروه‌های کتابخانه‌ای نایبانیان به خاطر کمبود آموزش خود را از شرکت در بهترین برنامه‌های ایفلا محروم می‌کنند.

تاکید بر همکاری با ایفلا و بخش کتابخانه‌ای نایبانیان ایفلا: ایفلا باید تامین کننده قسمتی از بودجه آموزشی هر کتابخانه باشد، این نشان می‌دهد که این امر موجب توسعه خدمات کتابخانه‌ای به طور گسترده در ۱۳۵ کشور شده است. ایفلا بودجه لازم برای توسعه کتابخانه‌ها را تامین نمی‌کند. برای مثال بودجه اختصاص یافته به گروه کتابخانه نایبانیان ایفلا حدود ۱۰۰۰ گیلدر است.

کمیته مرکزی گروه کتابخانه نایبانیان ایفلا متشکل از بیست نفر از سرتاسر جهان عضو دارد که مهمترین فعالیت آنها، تهیه و ایجاد فرصتهای لازم برای توسعه طرحهای مشارکتی، آموزشی و آگاهی از خدمات کتابخانه‌ای توسعه فناوری و کتابخانه‌های رقومی است. اولین دوره کلاس‌های

آموزشی سیستم‌های کتابخانه و خدمات اینترنتی کتابخانه‌ها برای افراد نایبانیان در ماه مارس ۲۰۰۱ در ایالت کینگدام برگزار شد. کنفرانسی با موضوع کتابخانه‌های رقومی و فرهنگ یادگیری در عصر اطلاعات برای نایبانیان در ۱۸-۱۵ اگوست ۲۰۰۱ در واشنگتن برگزار شد. اس ال بی در صدد ارزیابی خود در کمک به دانش آموزان، کتابداران حرفه‌ای و کارمندان کتابخانه‌ها می‌باشد و همچنین از طریق برگزاری جلسات آزاد از پیشنهادهای مفید برای بهبود خدمات کتابخانه‌ای برای نایبانیان استقبال می‌کند. جهت بهبود خدمات نایبانیان فرصت‌های آموزشی زیادی وجود دارد. اما مشارکت کتابخانه‌های نایبانیان برای بهبود خدمات کتابخانه‌ای به تنهایی کافی نیست. بیشتر از ۸۰ کتابخانه عضو گروه کتابخانه‌ای نایبانیان ایفلا هستند که شش نفر ظرفیت خالی جهت پذیرش اعضای جدید وجود دارد. با همکاری در بخش سرمایه‌گذاری نایبانیان ایفلا در جستجوی نمایندگانی از آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین هستیم و از طرح‌های ارائه شده در این مناطق حمایت می‌کنیم.

اس ال بی با بخش‌ها و گروه‌های وابسته به ایفلا که حوزه یونسکو و سازمان تجارت جهانی را تحت پوشش قرار می‌دهد همکاری نزدیکی دارد و با فنون و استانداردهایی که به کار می‌برد به

تنهایی از توسعه مالی برای بهبود مجموعه بر نمی‌آید.

وجود کتابخانه برای بهبود سطح سواد و فرهنگ در جوامع متمدن امروزی ضروری است. بخش کتابداری گروه نایبانیان ایفلا نمی‌تواند فناوری‌ها و کمبود منابع را در جوامع در حال پیشرفت حل کند. اس ال بی نمی‌تواند با اهدای تعدادی کتاب بریل موفق به ایجاد کتابخانه شود. اس ال بی باید کشورهای در حال پیشرفت را به طرف عصر اطلاعات سوق دهد. که در این امر اراده و مهارت به عنوان دو عامل موثر شناخته می‌شوند. ایفلا از طریق گروه کتابخانه‌ای نایبانیان خود، برای ایجاد چارچوبی که کتابخانه‌های آینده نایبانیان در آن به عنوان بخشی از شبکه ارتباطی جهانی اطلاعات با مجموعه‌ای هدفمند برای تمام استفاده کنندگان خود، علی‌رغم موقعیت اقتصادی و عوامل دیگر، پیشنهادهایی را ارائه می‌کند. مسائل و استانداردهای کتابخانه‌های نایبانیان نیاز به راه حل مشارکتی دارد. اما سازمان جهانی نایبانیان و ایفلا باید با همکاری یکدیگر برای حمایت و ایجاد خدمات کتابخانه‌ای مناسب فعالیت کنند. و در پایان با درک بهتری از این مطالب شما قادر به فهم چگونگی نقش کتابخانه بر سطح سواد و فرهنگ افراد جامعه خواهید بود.

پاورقی‌ها:

۱- دانشجوی کارشناسی علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شاهد.

- 2- Bench marks
- 3- Zero tolerance
- 4- Regressive
- 5- Luxury
- 6- Online

۷- واحد پول کشور هلند.

یادداشت‌ها:

charter on global information society.

1- Okinawa

<http://www.g8kyushu-||>

okinawa.go.jp/e/documents/itl.html

to the 22nd congress of the universal postal

8, 1999. 2- World blind union bried

union, Beijing, China, September

